

Jens Jessens tale i Sommersted

Taler

Jens Jessen
Politiker og journalist

Dato

25. februar 1902

Sted

Sommersted

Hvem skal vi regne for vore uforanderlige og uforsonlige Modstandere? Er det Hjemmetyskerne eller Vildtyskerne eller begge Parter? Strengt taget er det ingen af Delene. Da Frænde er Frænde værst, saa kan det jo nok være, at selv om vi enkeltvis ikke har noget udestaaende med vore gode Naboer og Bekendte, Hjemmetyskerne, saa har vi meget at udsætte paa dem, naar de kommer i Flok. Vi synes, det er noget underligt af dem, at de vil traske i Hælene paa Prøjserne. Vi kan for Eksempel ikke faa i vort Hoved, at nogen af dem vil gøre Haandlangertjeneste ved at slaa deres eget Sprog ihjel. Naar vi tager dem det saa ilde op, saa kommer det imidlertid af, at vi synes, de hører os til, de er nogle af vore egne. Men over sine egne ønsker man ikke noget ondt, og med dem vil man, naar det kommer til Stykket, gerne forliges. Vi venter ikke, det sker i Dag eller i Morgen; men vi ønsker, at der skal komme den Dag, da Hjemmetyskerne eller dog deres Børn vil indse, at man er i bedst Selskab, naar man er sammen med sine egne. Et Varsel herom er, at i nogle Egne har Hjemmetyskerne undertiden frabedt sig Den tyske Forenings Besøg. Men vi hader saamænd heller ikke de Vildtyskere, der er kastede herop, naar det ellers er skikkelige Folk. Mange af dem er ikke alt for glade for de Lokkerøster, der har faaet dem hertil med den Mading, at her kunde de faa Guld og grønne Skove, Og deres Skuffelse gaar ikke altid ud over Danskerne. Man har endog set saadanne tyske Nybyggere gaa til Valg og stemme dansk. De syntes, at i et dansk Land var det ikke af Vejen at stemme sammen med den hjemlige Befolkning i Steden for at gøre os Fortræd ved at stemme imod os. Vi vil ikke engang komme de prøjsiske Embeds- og Bestillingsmænd for nær. Naar Folk for at leve har maattet tage imod en prøjsisk Bestilling som et lille Levebrød, saa kan det ofte være haardt nok for dem at skulle møde til tyske Forsamlinger, give Navn til tyske Opraab og stemme tysk ved Valgene. Og naar vi kommer til selve Embedsklassen, saa er det ikke alle Embedsmænd, der optræder som vore Modstandere. Maaske vilde ved det forestaaende Rigsdagsvalg en Del af Præsterne endog helst blive hjemme. Som Modstandere, hvem vi intet kan have at gøre med, anser vi kun Medlemmerne

af Fortyskningspartiet som saadant, omfattende alle dem, der arbejder paa at krænke og forfølge, at skade og ødelægge os. Med dem er der ikke noget Forlig, men kun Kamp og Krig. Fortyskningspartiet paastaar, at der var Trang her i Nordslesvig til det Tvangsregimente, som nu har raadet hos os i nogle Aar. Himlen skal vide, at vi har haft nok af Tryk og Tvang lige siden 1864 Det er en gruelig Humbug, naar der i den tyske Presse idelig tales om det Skaanselens, Overbærenhedens og Mildhedens Regimente, der har raadet under Overpræsidenterne Scheel-Plessen, Bitter og Steinmann. Vi har aldeles ikke haft noget at takke for, og vi skønnede ikke, da Hr. Køller kom, at det kunde blive værre, end det var. Alligevel paastod Fortyskningspartiet, at der burde gøres noget for Tyskheden. For at godtgøre denne foregivne Nødvendighed, maatte Fortyskningsfolkene have nogle Bevismidler. De var lette at faa. Man behøvede kun at stille Sandheden paa Hovedet, saa havde man Grunde nok. Det er tilstrækkelig bekendt, at Tyskeriets Foregangsmænd ikke er Slesvigere, men indvandrede fra Holsten, Hannover, Brandenburg og andre tyske Lande. Saa vendte man bare Forholdet om og sagde, at de danske Førere var fra Kongeriget. Det passer jo godt: Kryger var fra Haderslev Amt, Ahlmann fra Als, som Landdagsmand Hanssen er fra Sundved, Junggreen fra Aabenraa, Gustav Johannsen fra Angel, medens hans Efterfølger er fra Vestslesvig. Der er iblandt de 50 Mænd, som sidder i de nationale danske Forerungers Bestyrelse og Tilsynsraad, og iblandt Redaktører og Medarbejdere ved den danske Presse ikke en eneste Mand, som ikke boede her i Nordslesvig i 1864 eller er født her siden. Men naar der ikke var noget sandt at sige, maatte man jo gribe til Opspind. Fortyskningsbevægelsen ledes af prøjsiske Embeds- og Bestillingsmænd, der dog ved Lejlighed maskerer sig som »Borgere« - under den Buste af den gamle tyske Kejser Vilhelm, som prøjsiske Embedsmænd har faaet anbragt uden for Vor Frue Kirkes Dør i Flensborg, staar der, at den er rejst af »flensborgske Borgere« - alle sammen Folk, der har et prøjsisk Levebrød, som rigtignok betaales af Befolkningen. For at vende Sagen om paastaar saa Fortyskningspartiet, at Forsvaret for Danskheden ledes af danske »Levebrødsmænd«, som bekendt alle sammen Privatmænd, der lever af deres borgerlige Erhverv. I mange Aar har man idelig hørt om, at tyske Præster og Skolelærere fik Penge belønninger fra Regeringen for at have fremmet Tyskheden. Om andre Penge, der gik lignende Veje, fik man intet bestemt at vide, men maatte gætte sig dertil. Hvad var saa mere passende for Fortyskningsmændene end at sige, at Danskheden hos os maa opretholdes ved Penge fra Kongeriget? Tryk og Tvang og Trusler og økonomisk Krig har i mange Aar været Fortyskningens Virkemidler. Det er bekendt, at paa Ansøgninger om

Tysk i Skole og Kirke har der været mange Navne paa ængstelige danske Undersaatter og andre afhængige Personer. Spioneri og Angiveri har floreret. Den danske Befolkning har levet i Utryghed, i Uro og Spænding. Saa slog Fortyskningspartiet Sandheden i Ansigtet ved at paastaa, at det var de tysksindede og de tyskvenlige Danske, der levede under den danske Agitations Tyranni og sukkede efter tysk Ro og Fred. Fortyskningspartiet kunde søge at udrette noget paa to Maader. Enten kunde det, naturligvis holdt under Armene af StatsAmmen, arbejde sig frem, saa godt det lod sig gøre, eller det kunde bede Staten om simpelthen at slaa dets Modstandere ned. Det forsøgte begge Maader. For selv al udrette noget, troede Fortyskningsfolkene, at de behøvede kun at efterligne os Danske. Det skulde gaa efter Ordsproget: Den ene Abe faar den anden til at at gabe. De havde længe paastaaet, at det var en ren Ulykke med alle de danske Foreninger, der gjorde alt til Politik. Saa lagde de sig selv i Selen med »Den tyske Forening for det nordlige Slesvig«, prøjsiske Kvindeforeninger (»Frauervereine«), Nybyggerforeninger, Pengeinstitutter osv. Prøjsiske Dommere og andre Embedsmænd virkede for »Den tyske Forening« og for de prøjsiske Krigerforeninger; prøjsiske Landraadinder og Amtsforstanderkoner arbejdede for den prøjsiske Kvindeforening; tyske Præster stiftede tyske Sparekasser m.m. Man gjorde ikke alene alt, hvad vi Danske havde gjort, men tillige alt det, som man falskeligt havde paaduttet os. Hvor havde man ikke klaget over de danske politiske Møder, over det forargelige i, at der var Kvinder med! Hvor havde man ikke søgt at gøre det latterligt, at der var fælles Kaffebord efter Møderne! Nu holdes der i Massevis »tyske Aftener« og tyske Valgmøder, hvortil der stadig indbydes Kvinder, og hvor der stadig er Kaffebord. Hvor havde man ikke været vred over, at Foreningen til det danske Sprogs Bevarelse hvert Aar faar nogle gode Bøger foræret fra Kongeriget til at forsyne sine Bogsamlinger med eller til Uddeling, og at der paa private Efterskoler og Folkehøjskoler gives nogle halve eller hele Fripladser til uformuende Slesvigere! Nu fik man den prøjsiske Regering til at gennemføre, at der bevilgedes nye hemmelige Penge til Fortyskningens Fremme, deriblandt 8.000 Mark om Aaret til en enkelt Fortyskningsavis - og hvem veed, hvad alle de andre Penge gaar til? Fortyskningsmændene er lidet opfindsomme i deres Agitation. De har næppe et Slagord, som ikke er en Forvrængning af en dansk Ytring. De gaar saa vidt i latterlig Efterbelse, at for at afbøde en dansk Henviisning til det »slesvig-holstenske« Edsbrud, saa snakker de idelig om, at vi Danske skulde være edelig forpligtede til at fremme Tyskeriet! Alt er hos dem andenhaands. Fortyskningspressen søger at naa frem ved slavisk at efterligne de danske Blade. Det er næppe den Indretning eller den Vending i den danske presse, som

Tyskerne ikke har søgt at gøre efter. Men hvad hjælper det alt sammen? Vi Danske holder os paa vor Naturs, paa Sandhedens og paa Rettens Grund. Det kan man ikke gøre os efter, naar man selv staar i Unaturens. Usandhedens og Urettens Tjeneste. Derfor raabte Fortyskningsmændene idelig paa, at der skulde indføres et rigtigt Tvangsregimente. Og de blev bønhørte. Følgelig skulde nu alt være lyst og godt for dem. Nu skal Prøven sættes paa Regnestykket. Det skal vise sig ved det forestaaende Valg, om den nordslesvigske Befolknings Hengivenhed som en moden Frugt vil falde ned i Tyskernes Turban. Man kan vel nok tale om denne tyrkiske Hovedbeklædning, for i de senere Aar har jo Tyskere og Tyrker været saa gode Venner, at der snart ingen Forskel er at kende paa dem. Det skal vise sig, om Udvisningerne, Tjenestedrengekrigen, Forhindringen af danske Møder, den økonomiske Krig og alle de andre lignende Midler har været rigtig kærkomne hos Nordslesvigerne, om Tvangsregimentet har vundet Befolkningens Yndest. En Valgagitation som den, der nu udfoldes fra tysk Side, har aldrig været set her til Lands. Der er gaaet en god Del Frimærker til alene for at frankere alle de udsendte private Indbydelser til de tyske Valgmøder, hvoraf der nu afholdes et eller to om Dagen. Et morsomt Led i Valgagitationen er det tyske Valgopraab. Det synes at have Ærinde ogsaa tilos Danske, og vi kan derfor gerne komme Tyskerne i Møde ved at lægge os dets Ord paa Hjertet. Der siges i Valgopraaber. »Efter vor Rigsforfatning skal enhver Rigsdagsmand være Talsmand for hele det tyske Folk. Kun en rigstro Mand kan derfor være vor sande Rigsdagsmand. Kun en rigstro Mand kan i Parlamentet virke for Rigets og Folkets Vel.« Der er en lille Tilsnigelse i disse Ord i det tyske Valgopraab. Udtrykket »det tyske Folk« findes nemlig ikke i den paagældende Sætning i den tyske Rigsforfatning. Der staar (§ 29), at »Rigsdagens Medlemmer er Talsmænd for hele Folket og ikke bundne til Paalæg eller Anvisninger«. Det vil med andre Ord sige, at deres eget Parti, den Del af Vælgerne, som hnr givet dem deres Stemmer, ikke kan afkræve dem bindende Løfter og give dem Ordre, som de er forpligtede til at følge; de skal tværtimod have hele Befolkningens Tarv for øje. En dansk Rigsdagsmand vil først og fremmest tænke paa hele den nordslesvigske Befolknings Tarv. Befolkningen i det tyske Rige er ikke, som det tyske Valgopraab ved en Taskenspillerkunst vil gøre den til, det samme som »det tyske Folk«. I det nuværende, ved Erobring opbyggede tyske Rige bor der ogsaa Polakker, Franskmænd og Danskere. Lad de gode rigstro Tyskere, der vil være Talsmænd for hele Befolkningen i det tyske Rige, tænke lidt ogsaa paa vor Tarv, saa skal vi nok tænke mindst lige saa meget paa Tyskernes. Efter Valgopraabet kan kun en »rigstro« Mand være Talsmand for Befolkningen i det tyske Rige. Hvem er »rigstro«? Den afdøde Bismarck har

sagt, hvem der ikke er det. Han udelukkede først franske Elsassere og Lotringere, Polakker, Danskere, de ikke-prøjsiske Hannoveranere, Socialdemokraterne og de katolske Centrumsmænd, men »Folkepartierne« og de tysk-frisindede var heller ikke altid »rigstro«. Alle disse Partier havde, da den nuværende tyske Rigsdag blev valgt 1898, tilsammen 249 Medlemmer, og der er i den tyske Rigsdag i alt 397 Medlemmer. Senere er der ved Udfyldningsvalg valgt et Par til, som ikke hører til de »rigstro« Partier. De ikke »rigstro« har altsaa et Overtal af mindst 50 Stemmer, eller, med andre Ord, de udgør over fem Ottendedele af Rigsdagens Medlemmer, de »rigstro« kun tre Ottendedele, Udstederne af det tyske Valgopraab har vel ikke tænkt paa disse Tal, da de flot henkastede den Sætning, at kun en »rigstro« Mand kunde være Talsmand for Befolkningen. Skal Nordslesvigerne efterligne ikke et Mindretal, men det store Flertal af det tyske Riges Vælgere, saa kan de ikke vælge nogen, der gaar omkring med Stempleet »rigstro« paa sig. I Valgopraabet tales til »I Krigere, der har baaret Kejserens Æresfrakke«: de skal stemme tysk. Om det er hæderligere at gaa i en Uniform end i borgerlige Klæder, maa Tyskerne om. Det tror andre Folk ikke uden videre paa. Men i hvert Fald er det vigtigere, hvorledes det Hjerte er, der dækker Uniformen. Det er morsomt, at de tyske Valopraab betragter Vælgerne ikke som frie Borgere, men som forhenværende Soldater. Efter den rigtige prøjsiske Opfattelse tæller vore Smaabørn først med, naar de har faaet et Nummer i den prøjsiske Skole, saa bliver de først til Mennesker. Og Mænd bliver de først, naar de har den prøjsiske Trøje paa med de blanke Knapper. Efter vor Mening gælder det kun, naar de har Mands Mod og Hjerte i Brystet, naar de ikke alene kan lystre og springe, men ogsaa selv danne sig en Mening, en egen Overbevisning, og naar de har Mod og Kraft til at bevare den, indtil de igen træder ud i Livet som frie Borgere. Et enkelt Stykke af det tyske Valgopraab vil vi gerne skænke vor fulde Godkendelse. Det taler alvorlige og sande Ord: »I mere end en Menneskealder er en Del af Befolkningen i vort skønne Hjem her i Nord ved falske Foregøglinger, der ringeagter Historiens Gang, blevne holdte i en Undtagelsestilstand af politisk Uro. Dette har kun haft slemme Følger. Haarde økonomiske Tab er blevne bragte over Landet; Kummer og Sorg er blevne beskaarne mangt et Hjem; saa mange Familiers Livslykke er bleven forstyrret og tilintetgjort.« Ja, det er sandt, i over en Menneskealder, i to Menneskealder, har Folk, der ringeagter vor tusindaarige Fædrelandshistorie, vildført en Del af Befolkningen ved falske Foregøglinger, som om vi Slesvigerne, der havde det saa godt sammen med vort gamle Fædreland, tværtimod var blevne forulempede og forurettede af vore Landsmænd. Ja, store Ulykker er bragte over os som Følge af Oprør og Landsforræderi, ikke alene haarde »økonomiske« Tab, men megen

anden »Kummer og Sorg«; lige indtil den seneste Tid gælder det, at »mange Familiers Livslykke er bleven forstyrret og tilintetgjort«. Det er fremdeles meget sandt, at vi trænger til at »blive befriede for Usikkerhedens og Bekymringens tunge Tryk«. Saaledes lyder Fortyskningsfolkens Ord. Men hvorledes er deres Gerninger? De taler om »de fremmede Undersaatter, der trænger til Ro«, og tænker derved paa Optanterne og deres Børn. Man skulde da tro, at Fortyskningspartiet havde været ivrigt for at gøre Ende paa Usikkerheden ved at hjælpe Optanterne til igen at blive præjsiske Undersaatter. Men hvem var det, der for en halv Sned Aar siden rejste til Berlin for at bede den præjsiske Regering om endelig ikke at gøre flere af de slesvigske Optanter til præjsiske Undersaatter? Endnu saa sent som i denne Maaned har der været mindet herom fra tysk Side. Den 6. Februar bragte et tysk Blad i Flensborg (»Flensburger Nachrichten«) en Artikel, hvori der tales om Genoptagelse af en Del Optanter i præjsisk Undersaatsforhold i Aarene omkring 1890, og der siges: »Da en Deputation af nordslesvigske Notabler tog til Berlin for at gøre Forestillinger mod en saadan Masseoptagelse af vitterlige Rigsfjender, fik den af den daværende Indenrigsminister det korte Svar, at disse Naturalisationer foretoges i velovervejet Statsinteresse.« Altsaa den præjsiske Regering vilde den Gang gøre Ende paa Usikkerheden; men de gode »Notabler«, Fortyskningspartiets Spidser, rejste til Berlin for at forhindre det. Den Gang kunde man ikke, som en anden Gang, telegrafere hjem: »Wir haben geziegt«, det er udlagt: Vi har faaet Gedekid. Naar en agtet Mand som Bohnfeldt i Haderslev af Udvisningspolitikken blev dreven i Døden, saa har Fortyskningspartiet ikke misbilliget det. Naar hans økonomisk ødelagte Enke og Børn fik nogen Støtte hos Venner og Bekendte, og nogle af disse saa blev udsatte for Straf for ikke tilladt Pengeindsamling, saa har Fortyskningspartiet ikke udtalt sig derimod. Naar en agtet Mand som Gaardejer Finnemann i Taarning drives fra Hus og Hjem efter i over en Menneskealder at have været præjsisk Undersaat, ja naar endog hans Søn, der har været præjsisk Soldat, udvises, saa jubler Fortyskningsfolkene, og de klager over, at man ikke kunde gøre det samme mod Tirnrnermann i Skærbæk. De vil have saa mange som muligt ud af Landet. Ved deres Bosættelsesforeninger vil de indføre øst- og Vestprøjsere, Brandenborgere, Lippe-Detmoldere og andre fremmede i Steden, hvis Befolkning ikke vil bøje sig i aandelig Trældom under deres Svøbe. Den faar Lov til al vælge, om den vil lade sig kvæle eller slaa ihjel. Strikken eller Kniven? Befolkningen maa jo selv vide, om den paa disse Vilkaar vil gaa med vore Modstandere.

Tags

Politisk tale

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/jens-jessens-tale-i-sommersted-25-februar-1902>